

3. Kərimov Ş.M. Cinayət prosesində sübutetmə. Dərs vəsaiti. Bakı: Elm və təhsil, 2009, 208 s.

Степаненко Андрій Сергійович

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального процесу, детективної та оперативно-розшукової діяльності Національного університету «Одеська юридична академія»,

СТАНДАРТ ДОКАЗУВАННЯ «ПОЗА РОЗУМНИМ СУМНІВОМ» У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ НОВОЇ ЗЕЛАНДІЇ

З моменту прийняття оновленого КПК України та адоптації стандарту доказування (доведення) “поза розумним сумнівом” у національне законодавство пройшло достатньо часу для того щоб вищі національні судові органи адресували зміст даного стандарту. Що і було зроблено на рівні рішень Верховного Суду [1] й Вищого антикорупційного суду [2]. Разом з тим, підходи до визначення, як і необхідність надання будь-якого визначення різняться в залежності від юрисдикції, що і буде продемонстровано на прикладі Нової Зеландії.

Питання про надання роз’яснень, а отже і розуміння досліджуваного стандарту стало предметом розгляду Апеляційного Суду Нової Зеландії (далі – АС Нової Зеландії) у 2006 році, у справі *The Queen v Wanhalla*, де апеляційна скарга базувалася (окрім іншого) на невірному роз’ясненні стандарту доказування суддею суду першої інстанції.

Досліджуючи вказане рішення, АС Нової Зеландії, у своєму аналізі не обмежувався лише національної практикою, а й досліджував досвід Англії та Уельсу, США, Австралії і Канади [3, Paras. 33–38], а також праці окремих дослідників [3, Paras. 44–46].

АС Нової Зеландії виокремив наступні основні підходи до розуміння концепції “доведеності поза розумним сумнівом”, які склалися у судах Нової Зеландії:

1) доведеність поза розумним сумнівом, досягнута коли ви впевнені/переконанні (sure) у вині підсудного, де розумним сумнівом є сумнів, який присяжні будуть вважати за такий з огляду на обставини справи;

2) досягнення абсолютної математичної чи наукової достовірності (впевненості) не є обов'язковою умовою винесення обвинувального вироку;

3) почуття впевненості має бути таким же сильним, щоб ви були б готові зробити важливі рішення у своєму житті [3, Para. 23].

Загалом АС Нової Зеландії визнав аналогію з почуттям впевненості/переконаності як прийнятну і загалом як таку, що відповідає відповідній практиці Англії та Уельсу [3, Paras. 22, 33–34, 66], однак зазначив, що англійські судді більше уваги приділяють питанню обґрунтування обвинувального вироку, а не винесення виправдувального [3, Para. 34].

Щодо відсутності необхідності досягнення абсолютної математичної чи наукової достовірності (впевненості) то суд підтримує таку позицію, посилаючись на рішення Палати Лордів Сполученого Королівства *Miller v Ministry of Pensions* та, власне, практику судів Нової Зеландії [4]. Однак АС Нової Зеландії не проводить різниці між впевненістю/переконаністю (sure) та достовірністю/переконаністю (certainty), вказуючи лише на надлишковість досягнення саме абсолютної достовірності/переконаності [3, Paras. 24–25]. Що стосується таких прикметників, як “математична” та “наукова” то, хоча більшість АС Нової Зеландії звернула на це увагу, проте суддя Глейзбрук (Susan Glazebrook), зазначила про неприпустимість їх застосування, так як вони не передбачають досягнення такого рівня достовірності, й не є її синонімами [3, Para. 124].

Аналогія з впевненістю у прийнятті важливих рішень у власному житті застосовувалась як судьями Нової Зеландії [5], [6], так і у рішеннях Судового комітету Таємної Ради Сполученого Королівства [7], однак у своїх останніх рішеннях АС Нової Зеландії піддав критиці такий спосіб роз'яснення концепції “доведеності поза розумним сумнівом”. Так, у своїх рішеннях АС Нової Зеландії звернув увагу на наступне:

“Багато факторів впливають на людину під час прийняття важливих рішень у її житті. Під час їх прийняття людина може знаходитися під впливом спекуляцій, надій, упереджень та емоцій. <...> Також ймовірним, якщо неминучим, є те що, [особа] не може бути впевнена/переконана поза розумним сумнівом, а буде приймати рішення на рівні балансу ймовірностей”, [8].

Наприкінці свого аналізу АС Нової Зеландії рекомендує суддям надавати роз’яснення використовуючи інструкції вироблені Верховним Судом Канади у рішення по справі *R. v. Lifchus* [9], з наступними коментарями:

“Точкою відліку повинна бути презумпція невинуватості. Ви [присяжні] повинні вважати підсудного невинним поки Корона (сторона обвинувачення) не доведе його/її вину. Презумпція невинуватості означає, що підсудний не повинен надавати будь-яких доказів, чи доводити свою невинуватість.

Корона повинна довести вину підсудного поза розумним сумнівом. Доведеність поза розумним сумнівом є дуже високим стандартом доказування, кого Корона досягнула, якщо наприкінці розгляду справи, ви [присяжні] впевнені/переконані у вині підсудного.

Для Корони недостатньо переконати вас, що підсудний ймовірно винний чи його вина є правдоподібною. З іншого боку, реконструюючи обставини минулого, практично неможливо, довести що-небудь до рівня абсолютної достовірності і Корона не повинна цього робити.

Що таке розумний сумнів? Розумний сумнів є дійсним та обґрунтованим (*honest and reasonable*) сумнівом, що залишився у вас, щодо винуватості підсудного, після ретельного та неупередженого дослідження усіх доказів.

Якщо, після ретельного та неупередженого дослідження усіх доказів, ви впевнені у вині підсудного ви повинні визнати його винним. З іншого боку, якщо ви не впевнені/переконані у його винні ви повинні визнати його невинуватим” [3, Para. 49].

Таким чином, позицію АС Нової Зеландії можна охарактеризувати наступним чином: 1) інструкції мають бути надані суддею; 2) необхідно використовувати інструкції, що були запропоновані Верховним Судом Канади

або, як запропонувала суддя Сьюзан Глейзбрук (Susan Glazebrook), модельні інструкції надані Верховним судом штату Нью Джерсі США [3, Paras. 72, 128], [10, Paras. 60–61], які фактично відтворюють інструкції запропоновані Федеральним судовим центром США [11, с. 28].

Список використаних джерел:

1. Постанова Другої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 21 січня 2020 р. (Справа № 754/17019/17) // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87365803>
2. Вирок Вищого антикорупційного суду від 15 червня 2020 р. (Справа № 991/492/19) // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89823388>
3. R v. Wanhalla [2007] 2 NZLR 573. New Zealand Legal Information Institute.[Online]. Available: <http://www.nzlii.org/nz/cases/NZCA/2006/229.html>
4. R v Batt (2000) CA 47/00.
5. R v. Dagg [1962] NZLR 817.
6. R v Speakman (1989) 5 CRNZ 250 (CA).
7. Walters v R [1969] 2 AC 26.
8. R v Jopson CA24/05, 25 November 2005.
9. R. v. Lifchus, [1997] 3 SCR 320, 1997 CanLII 319 (SCC). The Canadian Legal Information Institute. [Online]. Available: <http://canlii.ca/t/1fqzt>
10. State v. Medina, 147 N.J. 43 (N.J. 1996). Casetext. [Online]. Available: <https://casetext.com/case/state-v-medina-35>
11. Federal Judicial Center, Pattern Criminal Jury Instructions. 1987. [Online]. Available: <https://www.ojp.gov/pdffiles1/Digitization/110372NCJRS.pdf>